

14083

ΣΥΝΤΟΜΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΑΡΓΟΥΣ ΚΑΙ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Ὑπὸ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1936

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΝΗΜΗΝ

ΜΑΘΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΩΝ ΡΙΖΑΡΩΝ

ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΣ ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΡΓΟΥΣ ΚΑΙ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Μία τῶν σημαντικωτέρων μητροπόλεων τῆς μεσαιωνικῆς Πελοποννήσου καὶ πρώτη πρωτεύουσα τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα. Ἡ περιφέρεια ἀποτελεῖ σήμερον τὴν μητρόπολιν Ἀργολίδος.

Α' Εἰδωλολατρεία. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ Ἄργος ἦτο σημαντικωτάτη πόλις τῆς ρωμαιοκρατουμένης Ἑλλάδος καὶ σπουδαῖον θρησκευτικὸν ἑλληνικὸν κέντρον τῆς περιφερείας. Εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς ἀγορᾶς ἔκειτο ἱερὸν τοῦ Ἀντικείου Ἀπόλλωνος (Πανσ. Β' 19, 3), σύμβολον τοῦ ὀποίου ἦτο ὁ λέων. Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, οἷτινες ἐθεωροῦντο προστάται τῆς πόλεως. Τὸ Ἡραῖον ἀπετέλει τόπον λατρείας τῆς θεᾶς Ἥρας, ἐκεῖ δὲ ἐτελοῦντο αἱ πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἐορταί. Ἐπίσης ἐν Ἀργολίδι ἤχμαζεν ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς Ὀξυδερχοῦς (C I G 11). Ὁ Πausanias μνημονεύει πολλὰ ἱερὰ ἐντὸς τῆς πόλεως (Β' 19—24). Ἐνταῦθα ἐτελοῦντο θρησκευτικαὶ ἐορταὶ πρὸς τιμὴν αὐτοκρατόρων, ὥς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὰ Σεβάστεια, τὰ Ἀντινόεια κλ. Σπουδαῖον ἐθνικὸν κέντρον ἦτο ἡ Ἐπίδαυρος, ὅπου ἐκτὸς τῆς λατρείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ἡπιδόνης ἐλατρεύοντο μέχρι τοῦ 150 μ.Χ. ἡ Ἥρα, ἡ Ἀρτεμις, ὁ Διόνυσος καὶ ἡ Ἀφροδίτη. Κατὰ τὸ 40 μ.Χ. μνημονεύεται ἐν Ἀργεῖ Ἰουδαϊκὴ κοινότης. Τοῦναντίον ἡ Ναυπλία δὲ μνημονεύεται εἰς τὰς ἱστορικὰς πηγὰς μέχρι τοῦ 9^{ου} αἰῶνος.

Β' Ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν διεδόθη ὁ Χριστιανισμὸς ἐν Ἀργεῖ καὶ Ναυπλίῳ οὐδὲν ἀκριβῶς γνωρίζομεν. Ἡ μεγάλη καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου ἀσφαλῶς θὰ ὑπεβοήθησεν εἰς τοῦτο. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ Ἄργος ἦτο σημαντικὸν ἐθνικὸν κέντρον, ἡ διάδοσις τοῦ Χριστι-

ανισμού κατὰ τοὺς δύο τοῦλάχιστον πρώτους αἰῶνας· θὰ ἦτο δύσκολος, ἂν μὴ ἀδύνατος. Ἡ παρὰ Παυλί-
νω (353—431) διασωθεῖσα παράδοσις, ὅτι ὁ Ἀπό-
στολος Ἀνδρέας ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμόν ἐν Ἀρ-
γει καὶ κατεπολέμησε τοὺς ἐκεῖ σοφιστάς, εἶναι μάλ-
λον ἀπίθανος, διότι στηρίζεται εἰς μεταγενεστέρας σκο-
πίμους ἀφηγήσεις, καὶ ἂν δεχθῶμεν ὅτι τὸ κείμενον εἶ-
ναι φιλολογικῶς ἀπρόσβλητον. Πάντως εἰς Ναύπλιον
διεδόθη πολὺ βραδύτερον, διότι ἡ πόλις αὕτη ἀναφέ-
ρεται μόλις μετὰ τὴν ἐν ἔτει 539 ἐπιδρομὴν τῶν Ἀ-
βάρων, ὅτε ἡδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς ταύτην. Πρώτη
ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἀργολίδος μνημο-
νεύεται ἡ Ἐπισκοπὴ Ἀργους, εἰς τὴν περιφέρειαν
τῆς ὁποίας ὑπήγετο καὶ τὸ Ναύπλιον. Πάντως κατὰ
τὰ τέλη τοῦ δ' αἰῶνος ἡ Ἐκκλησία Ἀργους ἦτο ὡρ-
γανωμένη. Πρῶτος δ' ἐπίσκοπος «Ἀργείων» μνημο-
νεύεται ὁ Γενέθλιος (Mansi VII 751), μετασχὼν τῆς
τοπικῆς συνόδου τοῦ 448. Διάδοχος αὐτοῦ φέρεται ὁ
Περίγνης, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν κατεπολέμησε
τὴν αἵρεσιν τῶν Σηθανῶν. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ὁνή-
σιμος, χειροτονηθεὶς πρὸ τοῦ 451, μετέσχε τῆς δ' Οἰ-
κουμενικῆς Συνόδου κατὰ τοῦ Εὐτυχοῦς (Mansi VII
1534). Ὁ μετὰ τοῦτον Θαλῆς ὑπογράφει τὴν ἐπιστο-
λήν, ἣν ἀπηύθυνεν ἡ Ἐκκλησία Ἀχαΐας πρὸς τὸν
Λέοντα Α' (458) περὶ ἀποδοχῆς τῶν κατὰ τοῦ Εὐτυ-
χοῦς ἀποφάσεων τῆς ἐν Χαλκηδόνι (451) Συνόδου.
Ἐκτοτε ἐπὶ 200 καὶ πλέον ἔτη οὐδεμία μνεία τῆς Ἐκ-
κλησίας τοῦ Ἀργους γίνεται. Ἡ ἐν τῷ «Συνεκδήμῳ»
τοῦ Ἱεροκλέους (647, 4) μνεία τοῦ Ἀργους, οὐχὶ δὲ
καὶ τοῦ Ναυπλίου, ὥς μιᾶς τῶν 79 πόλεων τῆς ἐπαρ-
χίας τῆς Ἑλλάδος (Ἀχαΐας) καὶ δὴ 7ης ὑπὸ μητροπό-
λιν τὴν Κόρινθον μαρτυρεῖ μόνον τὴν ὑπαρξιν τῆς
πόλεως κατὰ τὸν 5' αἰῶνα. Τῆς 5' Οἰκουμ. Συνό-
δου (680) μετέσχεν ὁ Ἀργους Ἰωάννης (Mansi XI
613, 628, 645, 673), ὅστις ὑπογράφει τὴν λατινιστὶ
διασωθεῖσαν 17ην συνεδρίαν. Μνημεῖα παλαιοχρι-
στιανικὰ δὲν διεσώθησαν, εἰμὴ μόνον γλυπτὰ τινα
τεμάχια προδίδοντα τὴν ὑπαρξιν ναοῦ ἐν τῇ περιφε-
ρείᾳ τοῦ Ἀργους. Εἰς τὸ ἀρχαῖον Ἱερὸν τῆς Ἐπι-
δαύρου καὶ ἀνατολικῶς τῶν προπυλαίων τοῦ ναοῦ
τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπεκαλύφθη πεντάκλιτος μεγαλο-

πρεπῆς βασιλική μετ' ἐγκαρσίου κλίτους ἀνήκουσα πιθανῶς εἰς τὰ τέλη τοῦ δ' αἰῶνος (Γ. Σωτηρίου ἐν ΑΕ' 1929 σ. 167). Βραδύτερον τὸ ἀρχικὸν ἱερὸν βῆμα ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ἰδρυσιν μικροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Τὰ μνημεῖα ταῦτα μαρτυροῦσιν, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶχεν ἐπικρατήσῃ πλήρως κατὰ τὰ τέλη τοῦ δ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ε' αἰῶνος ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἀργολίδος καὶ δὴ εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀρχαίας λατρείας.

Γ' Ἀπὸ τοῦ ἡ' μέχρι τοῦ ιζ' αἰῶνος. α') Περὶ τῶν ἐκκλησιῶν Ναυπλίας καὶ Ἄργους διεσώθη σπουδαία μαρτυρία τοῦ ἡ' αἰῶνος ἐν τῷ παρισινῷ Τακτικῷ τοῦ κώδικος 1555 Α. Ἐν αὐτῷ φέρεται ὡς ἰ' ἐπισκοπὴ ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Κορίνθου ἢ τοῦ Ἄργους, ἀλλὰ πρὸ ταύτης ὑπῆρχε κενόν, τὸ ὁποῖον ὁ Gelzer συνεπλήρωσε διὰ τῆς λέξεως *Ναυπλίας*. Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν πιθανωτάτην ταύτην γνώμην, ἡ περιφέρεια Ἀργολίδος εἶχε δύο ἐπισκοπάς, τὴν Ναυπλίας καὶ τὴν Ἄργους, τῆς πρώτης ἀναδειχθείσης ὡς ἰδιαιτέρας ἐπισκοπῆς πρὸ τοῦ 733—746, ὅτε καθ' ἡμᾶς κατηρτίσθη τὸ πρωτότυπον τοῦ παρισινοῦ Τακτικοῦ καὶ πιθανῶς μετὰ τὸ 680, εἰ καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ προγενεστέρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος τῆς Ναυπλίας ἀνάδειξις εἰς ἐπισκοπὴν, διότι εἶναι γνωστὸν, ὅτι κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον τῆς σλαβικῆς ἐπιδρομῆς τοῦ 746. Ἐν τοῖς Τακτικοῖς τοῦ θ' αἰῶνος (Parthey Not. 6, 8, 9 καὶ 1) οὐδετέρα τῶν ἐπισκοπῶν τούτων μνημονεύεται, τοῦτο δὲ διότι τὰ εἰρημένα Τακτικὰ οὐδεμίαν ἐπισκοπὴν τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἀναγράφουσι. Τὴν ὑπὸ τοῦ παρισινοῦ ὁμως Τακτικοῦ μαρτυρουμένην ὑπαρξίν δύο ἐπισκοπῶν ἐπιβεβαιοῖ ἢ μετὰ ἓνα καὶ πλεον αἰῶνα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῶν συνόδων ἐπὶ Φωτίου καὶ Ἰγνατίου (869 καὶ 879) μνεία δύο ἐπισκόπων, τοῦ Ἀνδρέου (Ναυπλίου) καὶ τοῦ Θεοτίμου (Ἄργους) ἐν τῇ θεωρουμένῃ ὡς ἡ Οἰκουμενικῇ καὶ τοῦ Λέοντος (Ἄργους) ἐν τῇ ψευδογδόῃ. Ἄλλ' ἐν τέλει τοῦ θ' καὶ ἀρχαῖς τοῦ ι' αἰῶνος, ὅτε ἐγένετο ἀναθεώρησις καὶ μετώσεις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκοπῶν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, φαίνεται ὅτι τὸ Ναύπλιον ὑπήχθη καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν ἐπισκοπὴν Ἄργους, μνημονευομένην ὡς β'

ἐπισκοπὴν ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Κορίνθου ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886-911). Τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν τῇ ἐκθέσει Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (πρὸ τοῦ 959). Τὸ Ναύπλιον μνημονεύεται ἐπὶ Πέτρου, ἐπισκόπου Ἄργους (850-925), ὡς πόλις (Κ. Παπαοικονόμου σ. 84). Ἡ ἔνωσις πιθανῶς εἶχε συντελεσθῇ ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸ 879 (Ν. Βέης). Ὁ Ἄργους Πέτρος ὑπῆρξεν ἴσως ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς ἡνωμένης πλέον ἐπισκοπῆς Ἄργους (καὶ Ναυπλίας). Οὗτος μετέσχε τῆς ἐν ΚΠόλει τῷ 921/22 συνόδου. Ὀλίγον δὲ χρόνον μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν ἔδραν του ἀπεβίωσεν ἐβδομηκοντούτης τὴν ἡλικίαν καὶ ἐτάφη εἰς περίβλεπτον τοῦ Ἄργους μέρος, ὅπου βραδύτερον ἀνηγέρθη ναός. Κατὰ τινὰ παράδοσιν οἱ κάτοικοι τῶν δύο πόλεων ἤρισαν περὶ τοῦ τόπου τῆς ταφῆς τοῦ ὁσίου ἱεράρχου, ἀλλ' ἐπερίσχυσαν οἱ Ἀργεῖοι, οἵτινες καὶ τὸν ἔθαψαν παρὰ τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου. Ὁ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ χαρακτηρισμὸς ὡς ἀρχιεπισκόπου δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἔδρα του ἦτο ἀρχιεπισκοπή. Κατὰ τοὺς προηγηθέντας χρόνους ἡσκήτευσεν καὶ καθωσιώθη ἐν Ἀργολίδι ὁ ὁσιος Θεοδόσιος ὁ ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ τὸ φερώνυμον μονύδριον, ἐν τῷ ὁποίῳ σφύζεται ὁ δμώνυμος βυζαντιακὸς ναός. Ὁ ὁσιος Πέτρος ἐτίμησεν αὐτὸν ἐξαιρέτως. Ὀλίγον χρόνον μετὰ ταῦτα ἐνεφανίσθη εἰς τὸ Ναύπλιον ὁ ὁσιος «Νίκων ὁ Μετανοεῖτε» (963), ὅστις ἐδίδαξεν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐν Ἀργεῖ. Ὁ βιογράφος τούτου συνοψίζων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δράσεως τοῦ ὁσίου λέγει, ὅτι «πολλοὶ οἱ ἀναδειχθέντες ἀρετῆς ἐργάται καὶ θεοσεβείας ἐρασταὶ ἐν αὐτῷ δὴ τῷ Ἀργεῖ καὶ τῷ Ναυπλίῳ».

Ἐκ τῶν Τακτικῶν Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ, τῆς ἐποχῆς τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου (976—1025) καὶ τοῦ Νείλου Δοξαπατοῦ (1143) ἐξάγεται, ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ ὑπῆρχε μόνον ἡ ἐπισκοπὴ τοῦ Ἄργους, εἰς ἣν ὑπῆγετο καὶ τὸ Ναύπλιον, ὅπερ ὁμως δὲν ἐμνημονεύετο ἐπισήμως εἰς τὸν τίτλον τοῦ ἐπισκόπου, πιθανῶς διότι ἦτο δευτερεύουσα πόλις (Ν. Βέης). Ἀπὸ τοῦ 1144 ἐμφανίζεται εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς ἐπισκοπῆς Ἄργους καὶ τὸ Ναύπλιον, ὅπερ ἐν τισὶν ἔγγραφοις καὶ προηγεῖται. Τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτο-

κράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου Λουκᾶ Χρυσοβέργη ἐκδοθὲν τῷ 1166 χρυσόβουλλον πρὸς τὸν Ἄργους Νικήταν, ὅπερ περιεῖχε τὸ «πρακτικὸν τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς Ναυπλίου καὶ Ἄργους», ἀνακριβῶς ἐρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ Ζερλέντη (σ. 20), ὅτι δηλ. εἰς τὸν εἰρημένον ἐπίσκοπον ἐδόθη τὸ πρακτικὸν τῆς «Ἐνώσεως», διότι δὲν προέκειτο κυρίως περὶ ἐνώσεως, ἀλλὰ περὶ ἐνώσεως εἰς τὸν τίτλον τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ Ναυπλίου. Ἐνῶ δὲ ἐν τοῖς ἐγγράφοις καὶ εἰς τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν ἀπὸ τοῦ 1144 μνημονεύονται ἀμφοτέραι αἱ πόλεις, ἐν τοῖς Τακτικοῖς μέχρι τοῦ 15 αἰῶνος ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναγράφηται μόνον ὁ «Ἄργους», εἴτε ἀπὸ ἀπροσεξίας τοῦ διατηροῦντος τὸ πατριαρχικὸν ἀρχεῖον, εἴτε ἀπὸ συντομίας καὶ συνήθειαν.

Τὸ Ἄργος ἀποσπασθὲν τῆς μητροπόλεως Κορίνθου προήχθη εἰς μητρόπολιν τῷ 1189 ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου καὶ κατέλαβε τὴν κενὴν 91ην θέσιν καὶ οὐχὶ τὴν 88ην, ὥς γράφει ὁ Ζερλέντης (σ. 91) στηριζόμενος ἐπὶ μεταγενεστέρως πηγῆς. Ἡ μητρόπολις αὕτη δὲν φαίνεται νὰ εἶχεν ἐπισκοπὰς. Πρῶτος μητροπολίτης διετέλεσεν ὁ Ἰωάννης (Δελ. Ἰστ. Ἑθν. Ἑτ. Β' 38). Ἐκ τῶν διατελεσάντων ἐπισκόπων ὁ Λέων ἔκτισε τῷ 1144 τὸ μοναστήριον τῆς «*Νέας Μονῆς*» (βλ. λ.). Περὶ τὸ α' ἡμισυ τοῦ 12 αἰῶνος ἱδρῦθησαν ὁ παρὰ τὸ χωρίον Χώνικα ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον τοῦ ἐν Μέρμπακα, καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Σωτῆρος εἰς Πλατανίτι, ἥτις κατὰ τὸν Struck ἀνήκει εἰς τὸν 1 ἢ 12 αἰῶνα. Εἰς τὸν 12 αἰῶνα ἀνήκει κατὰ τὸν Ὁρλάνδον καὶ ἡ ἐν Λιγουριῷ ἐκκλησία. Τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ 12 καὶ τὰ πρῶτα τοῦ 13 αἰῶνος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῶν δύο τούτων πόλεων πληροῖ ἡ δρασίς τοῦ Λέοντος Σγουροῦ, ὅστις παραλαβὼν ἰσχυροτάτην τὴν «ἀρχοντίαν» αὐτοῦ ἤλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς μητροπολίτας Κορίνθου καὶ Ἄργους. Ὁ Λέων, ἀνήκων εἰς τοὺς «στρατιωτικούς», ἔτρεφεν ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν. Ὁ μητροπολίτης Κορίνθου Νικόλαος, εἴτε ἐκ προσωπικῆς ἀντιπαθείας, εἴτε ἐκδικούμενος διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Ἄργους καὶ Ναυπλίου

ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας του, ἐπεχείρησε νὰ καταπολεμήσῃ δι' ἐκστρατείας τὸν νέον τῆς Ἀργολίδος ἄρχοντα. Ὁ Λέων, ὁ σκληρὸς τύραννος τοῦ Ναυπλίου καὶ Ἀργους, ἀποκρούσας τοῦτον κατ' ἀρχὰς ἡδυνήθη βραδύτερον νὰ καταλάβῃ τὸ Ἀργος (1203), τοῦ ὁποίου τὸν μητροπολίτην ἐτιμώρησε, διότι ἐβοήθησεν, ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον, τὸν Κορίνθου Νικόλαον, ὃν συλλαβὼν τὸ ἐπόμενον ἔτος οἰκτρῶς ἐθανάτωσε (Λαμπρινίδου σ. 57). Κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους αἱ ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Φράγκων καὶ τῶν διαρκῶν πολέμων καταστροφαὶ ἠνάγκασαν τοὺς κατοίκους τοῦ Ἀργους, τοῦ Ναυπλίου, τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Μονεμβασίας (ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὸ βιβλίον τῆς Κουγκέστας, στίχ. 756—769) νὰ προτείνωσιν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀχαΐας Γοδεφρείδου Βιλλαρδουΐνου τὴν παράδοσιν τῶν τεσσάρων πόλεων, ἐὰν ὑπέσχετο αὐτοῖς ἐγγράφως καὶ ἐνόρκως «ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν Φράγκος νὰ μὴ μᾶς βιάσῃ ν' ἀλλάξωμεν τὴν πίστιν μας διὰ τῶν Φράγκων τὴν πίστιν μηδ' ἀπὸ τὰ συνήθειά μας τοῦ γένους τῶν *Ρωμαίων*», γεγονὸς μαρτυροῦν περὶ τῆς δυνάμεως τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τοὺς τότε χρόνους ἐν Πελοποννήσῳ. Τοῦτο ἀπεδέχθη ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἀλλὰ δὲ τὸ ἐπραγματοποίησεν.

β') Κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς φραγκοκρατίας (1210-1389) Ἕλληνες ἱεράρχαι δὲν κατώρθωσαν νὰ παραμείνωσιν εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀργους καὶ Ναυπλίου. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς πόλεις ἐγκατεστάθησαν Λατῖνοι ἱεράρχαι. Ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ Οὐαλτέρου Β' τοῦ Βριεννίου (†1356), συνταχθεῖσης εἰς τὸ ἡγουμενεῖον τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρὰ τὸ Hesdin, πληροφορούμεθα ὅτι διέταξεν οὗτος τὴν ἰδρυσιν καὶ συντήρησιν ἐνοριακοῦ ναοῦ εἰς τὴν ἔπαυλιν αὐτοῦ ἐν Κυβαρίῳ, ὅτι ἀφῆκεν 100 ὑπέρπυρα εἰς τὸν ἐν Ἀργεὶ κατολικὸν ναόν, ὅτι ὑπῆρχεν ἐνορία λατινικὴ ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ναυπλίου καὶ ὅτι ὥρισεν ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης αὐτοῦ τὸν Λατῖνον ἐπίσκοπον Ἀργους. Ἐπίσης διεσώθη καὶ τὸ προοίμιον προκηρύξεως, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνεν ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐπισκόπου Ναυπλίου Ταδέος Ἰουστινιανὸς πρὸς τοὺς κατολικοὺς τῆς περιφερείας. Παρὰ τὰ γεγονότα ταῦτα, τὸ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτο-

κράτορος Μιχαήλ Παλαιολόγου (1251—1282) συνταχθὲν Τακτικὸν φέρει τὸ Ἔργον ὡς 88ην Μητρόπολιν, προαχθεῖσαν δηλαδὴ κατὰ τρεῖς θέσεις καὶ καταλαβοῦσαν τὴν τῆς προαχθείσης μητροπόλεως Ὑπαίπων. Τοῦναντίον ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου (1282—1328) σημειοῦται, ὅτι «ρε' ὁ Ἔργον καὶ αὐτὸς πη', ὃν ρε' γέγονε» (Gelzer σ. 600). Τὴν αὐτὴν δὲ περίπου θέσιν φέρεται κατέχων καὶ εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ', συνταχθεῖσαν ὁμῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγχύσεως, ἤτοι κατὰ τὰ μέσα τοῦ ιδ' αἰῶνος. Αἱ μαρτυρίαι αὗται δεικνύουσιν, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διετήρει θεωρητικῶς ἀμείωτα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων βίᾳ κατεχομένης μητροπόλεως.

γ') Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ναυπλίου ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, οἵτινες δὲν ἤσκουν καθαρῶς παπικὴν πολιτικὴν ἐν Ἀνατολῇ, ἐπετράπη ἡ διοίκησις τῆς Ὀρθοδόξου ταύτης Ἐκκλησίας διὰ *πρωτοπαπάδων*. Ὁ δυτικὸς ἐπίσκοπος τοῦ Ἐργον ἐξῆν ἐν μέσῳ ξένου ποιμνίου. Ἐν Ναυπλίῳ ὑπῆρχε μόνον μονὴ καλογραιῶν, πιθανῶς ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ κατολικὴ ἐκκλησία, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου, ἥτις ὁμῶς ἐτέθη κατόπιν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ διὰ τῆς διαθήκης τοῦ Νεορίου Ἀτσαγιόλη. Μετὰ τὸ 1502 οἱ Ἑνετοὶ ἔκτισαν ἐν Ναυπλίῳ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, σφζόμενον μέχρι σήμερον (τῶν Κατολικῶν). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐνετοκρατίας (1389—1548) μνημονεύονται δύο ἐξέχοντες ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες, ὁ Σταυράκιος Μαλαξός, ἱερεὺς καὶ σκευοφύλαξ τῆς μητροπόλεως Ναυπλίου, καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἰωάννης Ζυγομαλάς, ἱεροκλήρως τῆς μητροπόλεως ταύτης. Ὁ Νικόλαος Μαλαξός, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω, διετέλεσε πρωτοπαπᾶς ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἀνήκει εἰς τοὺς δοκίμους ἀγιογράφους τῶν χρόνων του. Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ οἰκογενείας προέρχονται οἱ γνωστοὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς Γεώργιος καὶ Μιχαήλ, ὁ ἱερομόναχος Μητροφάνης ὁ Ναυπλιεὺς ὁ συντάκτης τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Γερασίου κ. ἄ. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἐργον καὶ Ναυπλίου παρὰ τὴν ἔλλειψιν ποιμένος καὶ τὰς καταπιέσεις καὶ ραδιουργίας τοῦ δυτικοῦ κλήρου, ὅστις διὰ τοῦ Πάπα εἶχεν ἐπιτύχει παρὰ τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας τὴν λή-

ψιν διαφόρων μέτρων περιοριζόντων τὴν ἐλευθερίαν τῆς λατρείας τῶν Ὁρθοδόξων (τὰ μέτρα ταῦτα ἤρθησαν τῇ ἐπεμβάσει ἰσχυρῶν Ἑλλήνων στρατιωτικῶν τῷ 1511), παρέμεινε σταθερὰ ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ, διότι ἡ βαθεῖα θρησκευτικὴ διαίρεσις δὲν κατέστησεν ἐφικτὴν τὴν ἀφομοίωσιν πρὸς τοὺς ξένους. Τίνες ἦσαν καὶ τοῦ διέμενον οἱ ἐπίσκοποι δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ 1212 ἔδρα ἦτο τὸ Ἄργος, μετὰ δὲ τὸ 1397 ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου ἐγένετο τὸ Ναυπλιον.

Ἐκ τῶν μνημείων τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Ζησίου μνημονεύει τὰ ἑξῆς. Ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Ναυπλίου ἀνατολικῶς τοῦ Ὄρμου τῆς Καραθῶνος ὑπῆρχε μονὴ τοῦ Σωτῆρος (Μεταμορφώσεως ἡ Ἀγία Σωτήρα), ἧς ἐσώζετο ὁ ναὸς κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Οὗτος ἰδρῦθη πιθανώτατα κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα, κατὰ δὲ τὸ 1570 ἀνιστορήθη. Δὲν γνωρίζομεν εἰς ποίαν ἀκριβῶς ἐποχὴν ἀνήκει ἡ παρὰ τὸ ὄρος Ἀραχναῖον μονὴ τοῦ Καρακαλᾶ (Ξηροκαστελίου). Κατὰ τὰς σφωζόμενας παραδόσεις ἦτο ἀρχαιοτάτη, κατεστράφη δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἐκ πυρκαϊᾶς.

δ') Ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως Ἱερομίας τῇ αἰτήσει τῶν κατοίκων ἀνασυνέστησε τῷ 1541 τὴν μητρόπολιν Ἄργους καὶ Ναυπλίου («Ἀθηνᾶ» κς' 202 καὶ Ἑκκλ. Ἀλήθεια 19^{ου} 418). Παρὰ ταῦτα εἰς τὸ πρῶτον Τακτικὸν τῶν τουρκικῶν χρόνων ἀναγράφεται ἡ μητρόπολις αὕτη ὡς μὴ (Gelzer 629, 621) χάρις εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν ἀπὸ μακροῦ ἐκλειψασῶν μητροπόλεων. Πάντως τὸ ζήτημα τῆς ἀνασυστάσεως παρουσιάζει ἱκανὰς δυσχερείας, διότι ἀγνοοῦμεν διὰ ποίους λόγους διετηρήθη ἡ μητρόπολις ἐν τοῖς καταλόγοις τούτοις, καθ' ἣν στιγμὴν ἄλλαι ἐπίσης βία σχολάζουσαι διεγράφησαν. Κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ (1550), ὁ ἐκ τῶν μητροπολιτῶν τοῦ Ναυπλίου Μιχαῆλος Σοφιανὸς εἶχεν εἰς τὴν περιφέρειάν του 150 ἱερεῖς καὶ 4000 οἰκίας χριστιανῶν. Μνημονεύονται ὡσαύτως ἑξοχοὶ ἀγιογράφοι Ναυπλιεῖς ὁ ἱερεὺς Μανουὴλ Ἀνδρόπουλος, εἰς ὃν ὀφείλονται αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ἀνακαινισθέντος ναοῦ

τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου (1653), καὶ οἱ Δημήτριος καὶ Γεώργιος Μόσχου.

ε') Τὴν 22 Αὐγούστου 1686 ὁ μητροπολίτης Ἀργους καὶ Ναυπλίου Σίλβεστρος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν προκρίτων τῆς πόλεως παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Ἑνετὸν ἀρχιστράτηγον Μοροζίνην ἐδήλωσεν ὑποταγὴν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Ἦδη κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου ὑπ' αὐτοῦ εἶχον καταστραφῇ 22 ναοί. Μετὰ λαμπρὰν δοξολογίαν τελεσθεῖσαν εἰς τὴν παλαιὰν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὴν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι εἶχον μετατρέψει εἰς τζαμί, ἀλλ' ἡ ὁποία μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν εἶχε καὶ πάλιν ἁγιασθῇ ὡς χριστιανικὸς ναός, ὁ Μοροζίνης ἐπεκύρωσε πάντα τὰ προνόμια τὰ παραχωρηθέντα εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας. Τὸ Ναύπλιον ἀπέβη τὸ κατ' ἔξοχὴν ὀρθόδοξον κέντρον ἐν Πελοποννήσῳ. Οὕτω ἐξ ἑνετικῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1691/2 πληροφοροῦμεθα, ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ναυπλίας ὑπῆρχον 11 μοναὶ καὶ οὐδεμία ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀργους. Ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ συνδίκου Μαρίνου Μικέλη (Λαμπρινίδου σ. 217) ἔχομεν τὴν πληροφορίαν, ὅτι ἐν Ναυπλίῳ ὑπῆρχεν Ἑλλήν ἀρχιεπίσκοπος (παρὰ τοῖς δυτικοῖς σημαίνει μητροπολίτην) «ἐκτείνων τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀργους, ὅπου ἐδρεύει ἐπίσκοπος, ὅστις ὑποτεταγμένος ἐκουσίως εἰς αὐτὸν καταβάλλει εἰς τὸ ταμεῖον τῆς εἰρημένης ἀρχιεπισκοπῆς ἐτησίαν εἰσφορὰν ἐκ 200 ῥεαλίων». Τῆς σπουδαίας ταύτης πληροφορίας δὲν ἔχομεν ἄλλοθεν ἐπιβεβαίωσιν, τὸ δὲ Τακτικὸν τῶν ἀρχῶν τοῦ ιη' αἰῶνος πληροφοροεῖ περὶ τῆς ὑπάρξεως μητροπολίτου «Ναυπλίου» μὲ τὸν τίτλον τοῦ «ὑπερετίμου», ἄνευ ὅμως ὑποτεταγμένων ἐπισκόπων. Δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι προέκειτο ἢ περὶ προσωρινῆς καταστάσεως κατὰ τὰ τέλη τοῦ ιζ' αἰῶνος ἢ περὶ βοηθοῦ ἐπισκόπου. Πάντως τὸ Ναύπλιον κατεῖχε τότε ἐξαίρετον θέσιν, ἐνῶ ἄλλοτε ὑπερεῖχε τὸ Ἀργος. Τὸ Πατριαρχεῖον ἀπέστελλε διαπρεπεῖς κληρικοὺς ὡς πατριαρχικοὺς ἐξάρχους καὶ ἱεροκήρυκας εἰς Ναύπλιον, διότι ἐκεῖ καὶ ὁ Πάπας κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν Ὀρθοδόξων. Τῷ 1701 ἀπεστάλη ὁ Ἰωαννίνων Μελέτιος, ὁ μετὰ ταῦτα Ἀθηνῶν. Τῷ 1708 τῇ αἰτήσῃ τῶν Ναυπλιέων ἀπεστάλη ὁ διαπρε-

πέστατος τῆς Ὁρθοδοξίας ἱεροκέρυξ Ἡλίας Μηνιάτης, ὅστις, καίτοι τῷ 1711 ἐγένετο ἐπίσκοπος Κιρκινίας καὶ Καλαβρύτων, παρέμεινεν ἐν Ναυπλίῳ διδάσκων μέχρι τοῦ 1714.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ βυζαντιακὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου διεκοσμήθη διὰ θαυμασίων τοιχογραφιῶν τῆς ἰταλικῆς Σχολῆς, ἐξ ὧν σφύζεται ἐπιτυχὲς ἀντίγραφον τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τοῦ Λεονάρδου Da Vinci. Τῷ 1713 ἰδρύθη χάριν τῶν ναυτιλλομένων ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Τῷ 1702 ἀνηγέρθη ὑπὸ τῆς Ναυπλιακῆς ἀδελφότητος τῶν Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων ὁ μέχρι σήμερον σφζόμενος ναὸς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ὁ ναὸς τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου ἦτο πιθανῶς ὁ μητροπολιτικὸς τῶν χρόνων τῆς ἐνετοκρατίας. Ἐν αὐτῷ δὲ ἐξεφώνησε τὰς πλείστας τῶν ὁμιλιῶν τοῦ ὁ Μηνιάτης. Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἄγνωστον πότε κτισθεὶς, παρεχωρήθη τῷ 1779/80 ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὴν μικρὰν χριστιανικὴν κοινότητα τοῦ Ναυπλίου. Ὡς ἔδρα τοῦ μητροπολίτου ἀπὸ τοῦ 1541 μέχρι τοῦ 1686 ἦτο τὸ Ναύπλιον, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἐτῶν 1685—1715 ἐγένετο κατὰ τὸν Ζερλέντην (σ. 24) τὸ Ἄργος, τὸ ὁποῖον παρέμεινε καὶ ἐπανελθόντων τῶν Τούρκων. Ἄλλ' ἢ γνώμη αὕτη δὲν ἐναρμονίζεται πλήρως πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν ἐκθεσιν τοῦ Μαρίνου Μικέλη.

Δ' *Τουρκοκρατία*. Ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάκτησις ἐπήνεγκε πλήρη καταστροφὴν εἰς τὸ Ναύπλιον· οἱ χριστιανοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς ἐσφάγησαν καὶ αἱ «ἐκκλησίαις ἐγίναντε ἀχούρια τῶν ἀλόγων» (Ἰωάν. Μάνθου «Θρησκ. καὶ αἰχμαλωσία τοῦ Μορῶως»). Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχε καὶ ὁ Λατῖνος ἐπίσκοπος Καρλῖνος μετὰ πολλῶν ἱερέων. Αἱ ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς καταστροφῆς ἐπιζήσασαι ἐλάχισται οἰκογένειαι καὶ οἱ ἐλάχιστοι ἐργατικοὶ τῶν πέριξ τοῦ Ναυπλίου συνοικισμῶν ἔλαβον βραδύτερον τὴν ἄδειαν παρὰ τῶν Τούρκων νὰ ἐκκλησιάζωνται εἰς τὸν μικρὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Πάντων, ἔνθα καὶ τὸ Νεκροταφεῖον μέχρι τοῦ 1856, παρὰ τὸν λοφίσκον τὸν κείμενον βορείως τοῦ Παλαμηδίου. Ὁ ναῖσκος ἀποτελεῖ σήμερον τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου Πρόνοια. Οὐδεμία πλέον ἱερουργία ἐπετράπη νὰ τελεῖται εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Ναυπλίου.

ου. Ὁ ἐπισκεφθεὶς τῷ 1718 τὴν πόλιν περιηγητῆς Depellegrin δὲν ἀναφέρει ὑπαρξιν χριστιανῶν ἐν αὐτῇ, τοῦ μητροπολίτου ἐδρεύοντος ἐν Ἀργεῖ, ὅπου ὑπῆρχον ὀλίγοι χριστιανοί. Βραδύτερον ὁ μητροπολίτης μετήνεγκε τὴν ἔδραν αὐτοῦ χάριν ἀσφαλείας εἰς τὸ χωρίον Μέρμπακα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἀλβανῶν, ἐξ ὧν ἔπαθον ἀνεκδιηγήτους συμφορὰς οἱ χριστιανοὶ τῆς χώρας, κατεστράφη ὁ ναὸς τοῦ χωρίου καὶ ἡ ἔδρα τῆς μητροπόλεως μετηνέχθη (μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1770-1799) εἰς Ἀργος, ὅπου παρὰ τὸν παλαιὸν μητροπολιτικὸν ναὸν ἐκτίσθη ὁ νέος ἐπ' ὀνόματι τοῦ πολιούχου Ἀγίου Πέτρου. Ἐν Ναυπλίῳ δὲ παρεδόθη εἰς τοὺς χριστιανούς πρὸς λειτουργικὴν χρῆσιν ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας, χρησιμεύων μέχρι τότε ὡς ἀποθήκη ἀχύρων τῶν Τούρκων. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ιη' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιθ' αἰῶνος ἡ μητρόπολις τοῦ Ναυπλίου κατέστη μία τῶν μεγαλυτέρων καὶ μᾶλλον προσεδοφόρων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, διότι περιελάμβανε ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τὴν Ἀργολίδα, τὴν Ἑρμιονίδα καὶ μέρος τῆς Κυνουρίας, βραδύτερον δὲ καὶ τὰς νήσους Ὑδραν καὶ Σπέτσας, αἵτινες ἀποτελοῦν σήμερον ἰδίαν μητρόπολιν. Ὁ μητροπολίτης Ναυπλίου εἶχε ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ 134 ἱερεῖς καὶ ἐτήσιον εἰσόδημα 36.000 γροσίων.

Ἐκ τῶν μνημείων τῆς φραγκοτουρκικῆς περιόδου γνωρίζομεν (Α. Ὁρλάνδου, Ἀρχ. Βυζ. Μνημείων, α' 45) τοὺς σταυρεπιστέγους ναοὺς, τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς τοῦ Ταλαντίου πιθανῶς τοῦ ιε' αἰῶνος, τῶν Ἀγίων Θεοδώρων παρὰ τὰς Μυκήνας τοῦ ιζ' αἰῶνος, τοῦ Ἀγίου Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας τοῦ 1743 (Κατσίγκρι) καὶ ἐν Ἀργεῖ τοῦ Ἀγίου Βασιλείου καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (τοῦ νεκροταφείου) τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς Καρακαλᾶ ὁ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ναυπλίου πολυτελής τεκὲς ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιθ' αἰῶνος δι' ὕλικον ληφθέντος ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς εἰρημένης μονῆς καὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως (:). Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐγένετο ἔδρα τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ νῦν χρησιμεύει ὡς φυλακή. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀνεκαινίσθη καὶ ὁ ἀρχαῖος ἐνετι-

κός ναός, ὅστις παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὁ-
θωνος εἰς τοὺς καθολικοὺς τοῦ Ναυπλίου. Τέλος μνη-
μονεύεται καὶ ἡ μονὴ τῆς Φενεοῦ.

Ἐξαιρέτοι ὑπῆρξαν αἱ ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας προσ-
ήνεγκεν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Ἀργους
εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ὁ μητροπολίτης
Ναυπλίου Ἰάκωβος ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς πατὴρ
τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, ὁ δὲ διαδεχθεὶς
τοῦτον Γρηγόριος, ὅστις διέμενεν ἐν Ὑδρᾷ, ἐγένετο
(1819) μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, εἰς ἣν ἐμύησε
τοὺς κληρικοὺς, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του. Ἀ-
ποσταλεὶς δὲ ὡς ὁμηρος εἰς τὴν Τρίπολιν ἀπέθανεν
ἐκ τῶν κακουχιῶν εἰς τὰς ἐκεῖ φυλακάς. Τοῦ Ἀγῶ-
νος μετέσχον ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀρσένιος Κράστας,
ὅστις καὶ ἐφονεύθη, ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ἀ-
γίου Δημητρίου Καρακαλᾶ Διονύσιος, ὁ ἡγούμενος
τῆς μονῆς τοῦ Αὐγοῦ μετὰ τῶν δυναμένων νὰ φέρω-
σιν ὅπλα μοναχῶν, ὁ Γεώργιος Βελίνης ἱερεὺς εἰς τὸ
Πλατανίτι, ὅστις γενόμενος πρωθιερεὺς τῆς ἐκκλησίας
τοῦ Ναυπλίου ἅμα τῇ ἀλώσει αὐτοῦ μετέβαλε τὸ
τουρκικὸν τζαμίον εἰς ναὸν τοῦ Μεγαλομάστου Γε-
ωργίου, κ. ἄ.

Ε' Ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι σήμερον. Ἡ κατὰ τὴν 30
Νοεμβρίου 1822 κατάληψις τοῦ Ναυπλίου καὶ πρὸ
τούτου τοῦ Παλαμηδίου συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐν αὐτῷ
ἀποκάλυψιν μικροῦ ναΐσκου τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, οὐ-
τινος καθαγιασθέντος ἐτελέσθη ἐν αὐτῷ μεγαλοπρε-
πὴς δοξολογία ἐπὶ τῇ καταλήψει τοῦ φρουρίου. Τὸ
Ναύπλιον ἀπέβη ἐντὸς ὀλίγου ἡ «ἱερὰ ἄγκυρα» τῆς
Ἑλλάδος, ἡ πρωτεύουσα τοῦ νέου κράτους. Εἰς αὐ-
τὴν ἀπεβιβάσθη ὁ Καποδίστριας τὴν 29 Ἰανουαρίου
1828, ὅστις μετέβη ἀμέσως εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου
Γεωργίου, ὅπου ἐτελέσθη δοξολογία. Μετὰ δὲ τὴν δο-
λοφονίαν του ἡ καρδιά μετὰ τῶν σπλάγχχνων αὐτοῦ
ἐτάφησαν ὑπὸ τὸ ἱερὸν βῆμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου
Σπυρίδωνος. Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἐτάφη καὶ ὁ Δημή-
τριος Ὑψηλάντης τῷ 1832. Ἡ ἄφιξις τοῦ Ὁθωνος
(25 Ἰανουαρίου 1833) ἀνέδειξε τὸ Ναύπλιον πρωτεύ-
ουσαν τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ
Κορίνθου Κύριλλος ὑποδεχθεὶς τὸν βασιλέα εἰς τὸν
ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν πρῶ-

την ἐπίσημον διαβεβαίωσιν, ὅτι «*θα ὑποσηρώξῃ ἐν παντὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν*», καὶ συνάμα ὄρκον πίστεως πάντων τῶν ἡγήτόρων τοῦ Ἑθνους. Ἐν Ναυπλίῳ συνεκροτήθη ἡ περίφημος ἑπταμελὴς ἐπιτροπεία διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ συνέλευσις τῶν ἀρχιερέων πρὸς ἐπιδοκιμασίαν τῆς νέας ἐκκλησιαστικῆς ὁργανώσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ πρώτη Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος (1833) ὑπὸ τὸν Κορίνθου Κύριλλον. Διὰ ΝΔ τῆς 20 Νοεμβρίου/2 Δεκεμβρίου 1833 ἐκ τῶν 40 προσωρινῶν ἐπισκοπικῶν ἐδρῶν ὠρίσθησαν διὰ τὴν περιφέρειαν ταύτην αἱ : α') Κορινθίας καὶ Ἀργους καὶ β') Ἀργολίδος (Ναυπλίας, Ἑρμιονίδος, ἐξαιρέσει τῆς νήσου Τιπαρῆνου, καὶ Τροιζηνίας). Τὸ Ναύπλιον παρέμεινε πρωτεύουσα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς 1)13 Δεκεμβρίου 1834, ὅτε διὰ ΒΔ μετετέθη ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εἰς Ἀθήνας. Διὰ δὲ τοῦ νόμου Σ' τοῦ 1852 ἡ περιφέρεια αὕτη ἀπετέλεσε καὶ πάλιν ἐπισκοπὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀργολίδος», τοῦ ἐπισκόπου διαμένοντος ἐν Ναυπλίῳ. Τῷ 1856 ὠρίσθη ὡς ἔδρα τῆς μητροπόλεως Ἀργολίδος τὸ Ναύπλιον.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀργολίδος ὑπῆρχον αἱ μοναὶ Καρακαλᾶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μὲ 8 μοναχοὺς, Ταλαντίου (Κοίμησις τῆς Θεοτόκου) ἐν τῷ δήμῳ Μηδέας, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Καλαυρίας) ἐν Τροιζήνι, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ δήμῳ Κρανιδίου καὶ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ἐν Ἑρμιόνη (αἱ δύο τελευταῖαι ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἐπισκοπὴν Ὑδρας καὶ Σπετσῶν). Ἡ μητρόπολις Ἀργολίδος ἔχει 1 πρωτοσύγκελλον, 1 ἱεροκήρυκα, 2 ἀρχιερατικοὺς ἐπιτρόπους ἐν Ἀργεῖ· 70 ἐνοριακοὺς ναοὺς, 73 ἑφημερίους, 2 μονὰς ἀνδρῶν (Ἀγνοῦντος-Ταξιαρχῶν καὶ Ταλαντίου-Καρακαλᾶ), μὲ 21 ἐν ὄλῳ μοναχοὺς, καὶ μίαν γυναικείαν (τῆς Ἀγίας Μονῆς), μὴ ἀνεγνωρισμένην, μὲ 11 μοναχάς.

Σ' Ἐπίσκοποι καὶ μητροπολίται. 1) Ἐπίσκοποι: Γενέθλιος (381 καὶ 448;), Περιγένης (451), Ὀνήσιμος (451), Θαλῆς, μετασχὼν τοπικῆς συνόδου ἐν Κορίνθῳ (458/9), Ἰωάννης Α' (680), Λέων Α', Θεότιμος (879), Ἀνδρέας (879), Πέτρος Α' (ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 9^{ου} αἰ-

ῶνος μέχρι τοῦ 922, Migne ΕΠ 104, 1351), Λέων Β', Κωνσταντῖνος Α', Χριστόφορος, κατὰ τὸν ι' αἰῶνα, Πέτρος Β', Ἰωάννης Β' καὶ Νικόλαος Α', κατὰ τὸν ια' αἰῶνα, Σισίνιος, Γρηγόριος Α' καὶ Νικόλαος Β', ὁ καὶ κτήτωρ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, Ἰωάννης Γ' (1089), ὁ καὶ κτήτωρ τῆς Νέας Μονῆς, Γρηγόριος Β', Κωνσταντῖνος Β', Θεόδωρος, Λέων Γ' (1143/4—1157), Νικήτας (1166). 2) Μητροπολίται: Ἰωάννης Δ' (1189), ἄγνωστός τις (1212), Δωρόθεος (1541—47), Μιχαὴλ (:) Σοφιανὸς (1550), Διονύσιος Α' (1575), ἄγνωστος (1579), Παρθένιος Α' (μέχρι τοῦ 1601), Ἀνθιμος (1602—1606), Παρθένιος Β' (1604—1607), Σωφρόνιος (1607—1624), Θεοφάνης Α' (1624—1654), Μακάριος (1654—1665), Θεοφάνης Β' (1658—1665), Γεράσιμος Α' (1665—1669), Σίλβεστρος (1686), Μελέτιος (1701, ὡς πατριαρχικὸς ἔξαρχος), Ἰάκωβος, Ἀμβρόσιος (1711), Νεόφυτος (1741—1747), Βενέδικτος (1767), Μελέτιος (1771—1787), Ἰάκωβος (1790:), Γεράσιμος Β' (1800), Γρηγόριος (1800—1821), Ἰωνᾶς ὁ Δαμαλῶν (ἐκκλησιαστικὸς τοποτηρητὴς Ναυπλίας μέχρι τοῦ 1833), Μελέτιος (ἐκκλησιαστικὸς τοποτηρητὴς τοῦ Ἀργους), Κύριλλος (1833—1842), Γεράσιμος Γ' (1842), Γεράσιμος Δ' (1842—1867), Δανιὴλ (1847—1872), Καλλίνικος (1874—1875), Νίκανδρος (1882—1912), Ἀθανάσιος (1914—1924), Γερόθεος ὁ πρῶν Ταλαντίου (1924).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Π. Ζερλέντη, Αἱ μητροπόλεις Χριστιανουπόλεως καὶ Ἀργους καὶ Ναυπλίας, Ἀθῆναι 1922.—Μ. Λαμπρινίδου, Ἡ Ναυπλία, 1898.—Α. Ὁρλάνδου, Ἀρχεῖον τῶν Βυζ. Μνημείων τῆς Ἑλλάδος, Α' 1935.—Ν. Βέη, Beiträge zur Kirchliche Geographie Griechenlands im Mittelalter und Neueren Zeit, ἐν «Oriens Christianus» 1914, σ. 256.—Β. Α. Μυστακίδου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι, ἐκδ. ὑπὸ Γ. Ι. Κονιδάρη, Ἀθῆναι 1936.—Γ. Ι. Κονιδάρη, Αἱ μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου, α' 1934.—H. Gelzer, Ungedruckte und Ungenügend... Texte d. Not. Episc. 1901 καὶ Analecta Byzantina, 1891/92.

Ἀνάτυπον
ἐκ τῆς
«Θρησκευτικῆς καὶ Χριστιανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας»

ΤΥΠΟΙΣ : Γ. Π. ΞΕΝΟΥ
ΒΙΡΓΙΝ. ΜΠΕΝΑΚΗ 9 - ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ : 25*829
